

Дудка Альона

студентка

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

Москаленко Анатолій

д.е.н., доцент, заступник директора

Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового

виробництва НААН

м. Чернігів

Україна

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА АГРАРНОГО СЕКТОРУ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

За роки незалежності України на селі здійснені глибокі структурні реформи, докорінно перебудовані земельні і майнові відносини, створені організаційно-правові структури ринкового типу на основі приватної власності на землю і майно, індивідуальної, сімейної і колективної форм організації праці. Однак ці надзвичайно важливі процеси вимагають постійної державної підтримки і стимулювання [4].

Така необхідність спричинена як об'єктивними особливостями функціонування сільського господарства, відставанням вітчизняного сільського господарства порівняно з розвинутими країнами за технологічним рівнем виробництва, так і потребою у вирішенні специфічних проблем українського аграрного сектора, нагромаджених за роки пострадянського розвитку [5].

Багато вчених-економістів присвятили свої праці питанням державної підтримки аграрної сфери економіки. Однак недостатньо дослідженими залишаються проблеми фінансової підтримки аграрного сектора національної економіки в умовах асоційованого членства в ЄС.

Метою дослідження є визначення стратегічних пріоритетів державної фінансової підтримки аграрної сфери в сучасних умовах господарювання.

Наразі агропромисловий комплекс в Україні є одним із ключових секторів економіки: він формує 24% випуску продукції та 18% ВВП країни:

- продукція АПК становить 38,2% товарного експорту;
- з виробництва зернових культур та соняшникової олії Україна сьогодні входить у сімку світових лідерів;
- сільське господарство є найбільш стабільно працюючим сектором економіки.

Структурно вітчизняна державна підтримка сільського господарства характеризувалась невеликими обсягами прямої державної підтримки та значимими за обсягами преференціями зі сплати ПДВ. Наглядно це можна проілюструвати на прикладі Чернігівської області (рис. 1).

Однак, у 2016 році було запроваджено перехідні умови у застосуванні сільгоспвиробниками спеціального режиму по сплаті ПДВ, а саме збереження в їх розпорядженні 15% - за операціями із зерновими і технічними культурами, 80% – за операціями з продукцією тваринництва, 50% - за іншими

сільськогосподарськими операціями та прийнято рішення про відміну і цієї перехідної норми з 1 січня 2017 року [2].

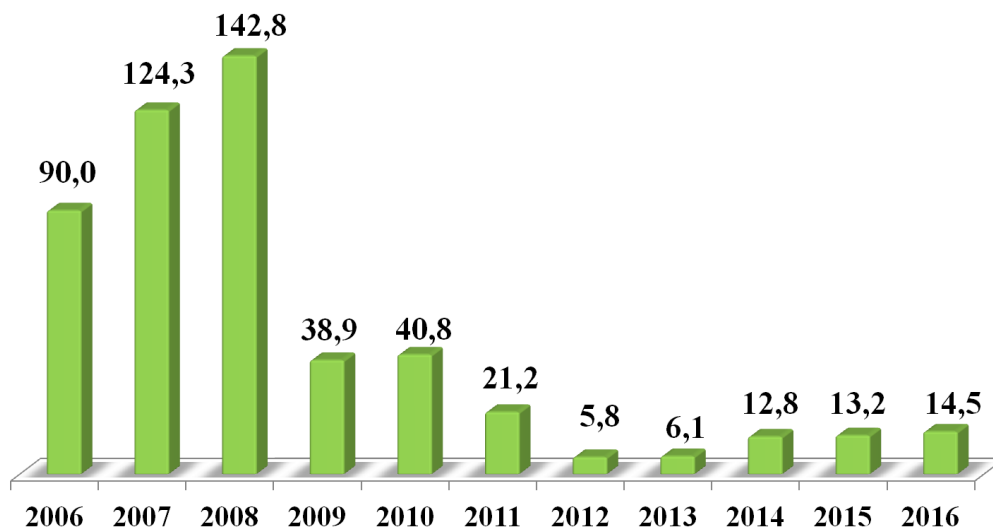


Рис. 1 - Динаміка фінансування по Державних цільових програмах за 2006-2016 роки, млн. грн.

Що ми маємо наразі. За деякими оцінками обсяг коштів сільськогосподарських підприємств, що відволікався з обігу у 2016 році у зв'язку із нововведеннями, складав близько 20 млрд. грн. Дані кошти могли б бути використані сільськогосподарськими підприємствами для власних потреб або виступати додатковим інвестиційним ресурсом розвитку виробництва, що саме і передбачав спецрежим ПДВ для сільського господарства.

З бюджету на фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів суми практично не збільшувались (законом про бюджет на 2016 рік передбачалось на даний захід 300 млн грн, у 2015 році фактичне бюджетне фінансування за цим напрямком становило 290,6 млн грн). Водночас, у 2016 році було переглянуто у бік збільшення ставки єдиного податку з сільськогосподарських товаровиробників, що додатково збільшило податкове навантаження на агробізнес та погіршило умови його функціонування.

Найближчим часом доступ до кредитних ресурсів для вітчизняних сільгоспвиробників також буде обмежений, особливо зважаючи на фінансовий стан банківської системи в Україні в останні три роки. За різними оцінками, в Україні частка банківського кредитування займає менше 20% обігових коштів аграрного сектору, в той час як у розвинутих країнах вона досягає 70%. Ставка за кредитами для сільського господарства на кінець 2016 року перевищувала середню відсоткову ставку за кредитами по економіці. Також, треба розуміти, що здебільшого це кредити короткострокові для поточних операційних потреб діяльності агросектора (підготовка до посівної з закупкою палива, добрив, насіння, посадкового матеріалу, кормової бази тощо), а не довгострокові – на розвиток та придбання основних фондів, що дозволялось спецрежимом ПДВ.

Порівнюючи обсяг державної підтримки в Україні з іншими країнами, можна стверджувати про високий показник надання державної підтримки (субсидій) сільському господарству у європейських країнах, що відповідно і формує вищий рівень конкурентоспроможності європейської аграрної продукції, порівняно з вітчизняною. В країнах ЄС діє єдина сільськогосподарська політика, загальний обсяг підтримки аграрного сектора в країнах Європейського Союзу в 2013-2014 роках склав майже 60 млрд євро щорічно, а це близько 525 євро/га або 20% від валової продукції сільського господарства. Залежно від країни державна підтримка галузі коливається, зокрема, у Нідерландах та Бельгії – близько 500 євро/га, Польщі - 345 євро/га, в той час як в Україні даний показник балансує в межах 10-20 євро/га (з урахуванням коштів, що залишались в рамках дії спеціального режиму з ПДВ). [3]

Про низький загальний обсяг державної підтримки сільського господарства в Україні порівняно з іншими країнами також свідчить оцінка підтримки виробника (Producer Support Estimate — PSE), що проводить Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Так, в ЄС 21% валової сільськогосподарської продукції компенсується державою за рахунок різних програм державної підтримки, Туреччині – 23%, РФ – 12%, Канаді – 11%, США – 7%, в той час як в Україні – 1-1,5% [1].

Причин, з яких в Україні не було достатньої за обсягами прямої підтримки сільськогосподарського виробництва дуже багато – від хронічної дефіцитності бюджету та фінансування цих програм за залишковим принципом, до високої корупції. Саме тому був запропонований і впроваджений спеціальний режим по сплаті ПДВ. Якщо сьогодні ми його відмінили, то паралельно ми маємо впроваджувати європейські системи державної підтримки, які не суперечать умовам СОТ, та відповідно виходити на 350-500 Євро/га бюджетних дотацій з фінансуванням за принципом захищеної статті. Але чомусь уряд цього не пропонує. А нам ще так багато проблем у розвитку агропромислового комплексу треба вирішити:

- збільшення виробничих циклів з переробки сільськогосподарської сировини на внутрішніх ринках. Разом з тим, з подачі уряду, сьогодні стимулюється переміщення пріоритетів у бік експорту сільськогосподарських культур (зернових);

- розвиток системи аграрної логістики відповідно до потреб ринку (розвиток інфраструктури аграрного ринку відбувається доволі повільно, що позначається на рівні втрат сільськогосподарської продукції в процесі її зберігання і транспортування);

- підвищення технологічного рівня сільськогосподарського виробництва. І хоча, дана галузь завжди була привабливою для інвесторів, вона все ще поступається за рівнем використання технологій основним гравцям на світовому продовольчому ринку.

Крім того, сучасний розвиток світового агровиробництва вимагає перегляду ряду методів та технологій виробництва для задоволення міжнародних вимог до якості та безпеки продуктів харчування, адже саме

покращення агроєкосистеми та розвиток органічного сільськогосподарського виробництва є ключовими пріоритетами у більшості країн світу, у т.ч. європейських.

Виходячи з цього, головними пріоритетами державної агропромислової політики повинно стати:

- безумовне збільшення рівня державної підтримки (форма може обговорюватись);
- поступова переорієнтація фінансування сільського господарства у бік збільшення спрямування державних коштів на розвиток аграрної інфраструктури;
- екологічна спрямованість аграрної політики та раціональне землекористування;
- збільшення обсягів фінансування на наукові розробки у сфері енергозбереження, селекції, підвищення професійної кваліфікації сільськогосподарських виробників тощо;
- стимулювання формування замкнутого циклу виробництва та переробки сільськогосподарської продукції, що дозволить одержувати додану вартість на всьому агропродовольчому ланцюгу та експорт продуктів кінцевого споживання з більшим рівнем переробки.

Крім того, досить важливим є гарантування на державному рівні стабільності та передбачуваності аграрної політики з метою формування більш сприятливого підприємницького середовища для агробізнесу країни. А «шантаж» на зразок того, що єдиним виходом для розвитку аграрного виробництва є зняття мораторію на продаж землі – це черговий шлях в нікуди, з катастрофічними наслідками не тільки для аграрної галузі, а також для всієї національної економіки загалом.

Отже, державна підтримка для удосконалення, розвитку, процвітання країни повинна здійснюватись згідно пріоритетів сформованих вище, вона повинна бути не перспективою, а реальністю нашої держави.

Список використаних джерел

1. Бондарчук Н.В. Аграрний сектор: оцінка рівня державної підтримки / Н.В. Бондарчук, Л.М. Васильєва // Молодий вчений. – 2015. – № 1 (16). – С. 204 – 209.
2. Данилишин Б. Нова державна підтримка агропромислового комплексу – шлях в нікуди / Б.Данилишин // Електронний ресурс: Режим доступу: http://lb.ua/economics/2016/04/07/332278_nova_derzhavna_pidtrimka.html
3. «СТРАТЕГІЯ – 2020» практика суспільних перетворень / інформаційно-аналітичний бюлетень / С.В. Горова, В.О. Волковинська, Л.Г. Дем'яненко, М.Б. Кушнар'єва, В.М. Удовик, Є.В. Глушук, А.В. Селюк
4. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015) "Шляхом Європейської інтеграції" / Авт. кол.: А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін.; Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

5. Перспективи розвитку аграрного сектору України після вступу до СОТ (Матеріали до другого засідання Спільної парламентсько-урядової комісії з інтеграції України до Світової організації торгівлі) // <http://www.wto.inform.org.ua/attach/materials%20>.

Егорова Ольга
магістрант
Петрукович Наталья

к.э.н., доцент
УО «Полесский государственный университет»
г. Пинск, Республика Беларусь

ПРОИЗВОДСТВЕННЫЙ РИСК В ИНВЕСТИРОВАНИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ, РАСПОЛОЖЕННЫХ НА ЗАГРЯЗНЕННЫХ РАДИОНУКЛИДАМИ ТЕРРИТОРИЯХ

Основная задача сельского хозяйства – производство продуктов питания, кормов и сырья для перерабатывающей промышленности при обеспечении максимальной рентабельности и расширенного воспроизводства плодородия почв. В условиях радиоактивного загрязнения сельскохозяйственных угодий важным условием является минимизация содержания радионуклидов в продукции. С целью получения нормативно чистой продукции и повышения рентабельности производства в рамках Государственной программы по преодолению последствий катастрофы на Чернобыльской АЭС на 2011-2015 годы и на период до 2020 года, предусмотрена реализация специальных инновационных проектов социально-экономического развития пострадавших районов.

Особенностью сельскохозяйственного производства является формирование значительной части фондов воспроизводства за счет собственной продукции, поэтому снижение объемов производства сельскохозяйственной продукции влечет за собой риск нехватки средств производства в последующие периоды. В результате нарушается технологический процесс и возникает необходимость привлечения дополнительных средств для пополнения ресурсов. Производственный риск в первую очередь связан с урожайностью, так как на урожайность и выход продукции влияют такие природные факторы, как погода, насекомые и заболевания растений, а также другие бедствия. Насекомые и болезни распространяются довольно быстро, что также приводит к частичной или полной потере урожая. Значительным образом влияют на урожайность и плодородие почвы на земельных участках, а так же и их расположение. Сельскохозяйственные технологии, при неправильном их использовании, также могут повысить вероятность возникновения рисков. Дополнительный риск создаёт сезонность сельскохозяйственного производства: получение урожая в будущем, через несколько месяцев. Особым свойством риска, связанного с сезонностью, является тот факт, что, если в данный сезон потеряна часть урожая или весь урожай, то необходимо ждать целый сезон до сбора нового урожая. При таких обстоятельствах могут быть недоступными